

115. Emil Botiș, *Raportul redacției asupra activității Revistei Institutului Social Banat-Crișana de la 1932-1942* "Revista Institutului Social Banat-Crișana", an. X, mai-august, 1942, p. 314-339; vezi și Alexandru Rusu, *Revista Institutului Social Banat-Crișana I (1933)-XV (1946)*. *Indice bibliografic*, Tipografia Universității Timișoara, 1970.
116. *Reșița*, an. II, nr. 29 din 19 iulie 1936; vezi și *Suflet nou*, Comloșu-Mare, an. III, nr. 6-7, iunie-iulie 1936.
117. *Reșița*, an. II, nr. 29 din 19 iulie 1936.
118. Virgil Birou, *Năzuințe...*, p. 67-76.

ESPOIRS ET DÉSILLUSIONS DANS LE BANAT DE L'ENTRE-DEUX-GUERRES. LE RÉGIONALISME CULTUREL

(Résumé)

La formation de la Grande Roumanie par l'union de toutes les provinces roumaines avec le Royaume de la Roumanie a suscité un grand horizon d'attente parmi les Banatiens. Une fois la domination magyare supprimée, les Banatiens s'attendaient à ce que la nouvel État roumain bénéficie d'un cadre de développement beaucoup plus favorable.

Après 1918, les espoirs de beaucoup de Banatiens vont se transformer en désillusions. L'union politique réalisée au 1er Decembre 1918 n'a pas été suivie par l'union spirituelle. Il y avait des différences, spécialement en ce qui concerne la mentalité, entre les Roumains banatiens et ceux de l'Ancien Royaume. En même temps, la politique des gouvernements de Bucarest s'est orientée vers l'appui des régions moins développées que le Banat. Beaucoup de représentants des autorités centrales nommés en Banat n'étaient pas banatiens. C'est pourquoi dans la quatrième décennie du XXe siècle, un mouvement culturel fait son apparition dans le Banat, „le banatienisme" ou „l'idée banatienne" qui se propose de promouvoir prioritairement les intérêts du Banat. La forme spécifique de promotion de ces intérêts était le régionalisme culturel. Il ne supposait pas l'autonomie territoriale mais seulement la promotion des intérêts économiques, sociaux et culturels du Banat dans le cadre de la Grande Roumanie.

POZIȚII ANTIMASONICE ÎN PRESA INTERBELICĂ LUGOJEANĂ

Răzvan Pinca

Cuvinte cheie: *presa lugojeană interbelică despre masonerie*

Keywords: *Banat, Lugoj, press, masonry*

Problema francmasoneriei în presa interbelică lugojeană începe să fie în centrul atenției în anii `30 ai secolului XX, din momentul în care fascismul cunoaște o puternică ascensiune și are o atitudine violentă împotriva francmasoneriei. Fiind o societate discretă, despre francmasoneria lugojeană din această perioadă nu avem prea multe informații și documente interne, cunoscându-se doar faptul că încă din perioada antebelică aici ființa loja „Del” ce aparținea de Marea Lojă Simbolică a Ungariei de Rit Ioanit și care a fost percepută de contemporani ca „reuniune de binefacere” (având în vedere activitățile filantropice) sub numele de „*Filiala logei mari simbolice din Ungaria*”¹. În lipsa datelor concrete despre ce însemna masoneria lugojeană în această perioadă de sfârșit de secol XIX și început de secol XX putem doar să presupunem că avea aceleași preocupări, principii, concepte ca și celelalte loji din orașele apropiate cu care comunica cu siguranță. Făcând o paralelă între activitatea lojii lugojene și cele care au ființat în aceeași perioadă de timp în Arad, ale căror documente au fost parțial publicate, aflăm că loja arădeană Concordia a desfășurat numeroase activități filantropice contribuind la îmbunătățirea situației copiilor orfani prin construirea unui orfelinat, înființând o cantină a săracilor și susținând material tinerii săraci și studioși cărora le-a achitat taxele școlare, îmbrăcăminte și întreținerea acestora fiind suportate tot de către lojă, aceasta îngrijindu-se și de îmbunătățirea situației bolnavilor de tuberculoză². Poziția masonilor arădeni față de societatea contemporană reiese din cadrul discursului-program al venerabilului lojii Concordia, Abrai Lajos, care declara că scopul masoneriei este acela ca prin intermediul individului să se ajungă la perfecționarea întregii societăți, iar

progresul societății și unitatea umanității pot fi realizate doar prin dragostea față de aproape. Pentru realizarea acestor idealuri „masoneria trebuie să se constituie într-o veritabilă școală unde să fie elaborate principii morale în concordanță deplină cu evoluția și imperativele societății”³. La întrebarea: „Care este rolul masoneriei în societatea modernă?” - oratorul aceleiași loji arădene Concordia, Szomogy Gyula, răspunde că scopul ei este acela de a menține nivelul Țelurilor morale, prin mijloace specifice, atât în sferile înalte ale puterii, cât și în cele de jos ale mulțimii, nu face politică și nu susține primatul unei religii sau alteia, în schimb respectă interioritatea religioasă a fiecărui individ și încurajează o viață morală⁴. Cât despre aderarea la ordinul masonic conform Constituției și Regulamentului lojii Szecheny din Arad, putea deveni mason orice persoană majoră, cu o bună reputație, independentă și animată de scopuri nobile⁵. Cu siguranță și loja masonică lugojeană a avut aceleași principii care au stat la baza funcționării instituției masoneriei.

În 1921 guvernul maghiar dizolvă toate lojile de pe teritoriul Ungariei, acestea trecând „în adormire” și dispune confiscarea tuturor averilor, pe care le trece în patrimoniul statului. În aceste condiții cele 21 de loji masonice ce activau pe teritoriul Transilvaniei și care aparțineau de Marea Lojă Simbolică a Ungariei de Rit Ioanit, își continuă activitatea, iar din 1924 se reorganizează sub titulatura de „Marea Lojă Simbolică din România” cu sediul la Brașov⁶.

După Primul Război Mondial, societatea românească devine una a contrastelor dominată pe de-o parte de subdezvoltare, cu o țărănimie înapoiată și o clasă de mijloc aproape inexistentă, clișeu specific în această parte a Europei, iar pe de altă parte de timida industrializare și urbanizare, acestea din urmă, consecințe ale începerii unui proces de modernizare, de reformă politică și economică după modelul occidental.

Cu o populație preponderent rurală, 77,8% în 1920 și 81,8% în 1939, ce avea mentalități și sentimente tradiționale greu de schimbat și a cărei principală ocupație era agricultura, ce reprezenta și principala sursă de venituri, relațiile sociale fiind determinate în mare măsură de proprietatea funciară⁷, economia românească a mai avut de suferit și în urma crizei economice mondiale de la începutul anilor `30, ale cărei efecte se vor simți pe parcursul întregului deceniu făcând loc incertitudinilor economice și politice⁸.

Pe plan local, situația catastrofală în care se aflau agricultura, industria și comerțul județului Severin reiese din rapoartele periodice ale Prefecturii: „Situația agricolă în 1926 a fost dezastruoasă. Revărsările de apă, în proporții neobișnuite, întâmplate la 1 ianuarie și 31 iunie – au nimicit recoltele, în bună parte, așa, că media la cereale pe județ a fost de 400 kg de jugăr, ceea ce înseamnă că a fost foarte slabă.”⁹... „În urma crizei economice și de producție ce, de altcund, nu-ș are cauza numai în intern ci și în constelațiunile economice – industriale externe, o făcut ca industria și comerțul să simtă și în județul nostru anumite neajunsuri”¹⁰.

În condițiile în care populația județului era în proporție de 90% formată din agricultori¹¹, o situație ușor ameliorată o întâlnim în perioada ulterioară crizei economice mondiale, din 1933 și până în 1937 după cum reiese dintr-un alt raport al Prefecturii județului Severin: „În decursul celor patru ani, observăm în primul rând o revenire la normal chiar un progres în mai toate ramurile de activitate. Criza economică începută în 1929 o putem considera în această perioadă ca anihilată ...”¹².

Un raport asemănător dar cu referire la nivel național a fost întocmit și de Camera de Comerț și Industrie din Timișoara în anul 1935: „Analizând situația din România în lumina constatărilor situației economiei mondiale, vedem că economia noastră națională numai într-o măsură foarte restrânsă a prezentat simptome de prosperitate față de anii trecuți”¹³.

În contextul arătat mai sus și în condițiile în care generația de după Unire era în căutarea unui nou mod de viață și a unor noi deziderate, într-o democrație mai mult teoretică și într-o perioadă de instabilitate politică în care campaniile electorale erau marcate de violență, în care aspirațiile se surpă, iar maturizarea tinerilor se produce în frustrare și nesiguranță, energiilor acestora li s-au oferit puține alternative, stagnarea economică și chiar posibilitatea unei depresiuni au fixat limite oricărui încercări de consolare¹⁴. Astfel se dezvoltă o ideologie de extremă dreaptă naționalistă și fascistă cu un pronunțat caracter mistic și religios, mai degrabă un fel de misticism religios și naționalism romantic ce își are sorginea în caracterul special al creștinismului românesc și care proliferază un puternic curent antisemit ce antrenează aproape toate partidele¹⁵.

Putem vorbi de o mișcare socială în adevăratul sens al cuvântului definită de sociologie ca o acțiune colectivă ale cărei instrumente sunt: zvonurile, moda, panica, isteria de masă, mulțimea și publicul¹⁶. De o

orientare puternic populară și etnică, extrema dreaptă exploatează, deseori, stările emoționale ale aderenților căutând să legitimizeze ura și violența susținând superioritatea unora și inferioritatea altora, dorind reînnoirea la tradițiile unor vremuri și societăți trecute¹⁷. Se constituie astfel un naționalism etnocultural caracteristic secolului XX care slăbește statul atât economic cât și instituțional, acest aspect putând fi constatat din lipsa corespondenței dintre vorbă și fapte¹⁸. Toate acestea se înscriu în campania de românizare a vieții economice și spirituale a țării tipică anilor '30, pe această temă fiind editate broșuri și susținute conferințe¹⁹.

Devenind o chestiune generală a noilor state naționale apărute după primul război mondial, antisemitismul e ridicat la rangul de chestiune economico-socială, culturală și politică de primă importanță²⁰. Departe de a fi o problemă rasială și nici măcar religioasă, în România, antisemitismul a reprezentat o problemă de natură economică și națională fiind dezbătute și accentuate chiar la nivel parlamentar teme ce vor deveni clasice: evreul care controlează economia națională, invazia evreiască, evreul-dușman al națiunii române, evreul în presă, demonizarea evreului, etc²¹.

Într-o societate care a întrerupt în numele rațiunii orice comunicare cu un univers simbolic și în care identitatea este dată de consumul de produse născocite chiar și de tip intelectual, psihologic și de comportament, masoneria, este privită ca un mic grup privilegiat și asociată fenomenului evreiesc deși între acestea nu există nici o legătură, structurile masonice au o organizare specifică, în rândurile lor putând fi întâlniți bărbați de rase, etnii, statut social sau confesiuni diferite. Evident presa de propagandă s-a concentrat asupra problemei evreiești și implicit asupra masoneriei accentuând caracterul ocult al acesteia, evreii și masonii fiind acuzați cu consecvență de conspirații malefice și acțiuni ce erau intenționate prezentate demagogic, cu conținut mincinos și interviuri false, unui public cu un nivel de educație nu foarte înalt. Sunt susținute conferințe publice și editate cărți care denigrează lojile masonice și pe membrii acestora, una dintre aceste apariții editoriale la Lugoj fiind cartea *Franc-Masoneria*, în prefața căreia Dr. Victor Bârlea atrage atenția asupra caracterului umanist, cosmopolit, anticreștin, antinațional și antireligios al masoneriei și asupra „procedelor ipocrite” folosite de masoni²². Publicația care a editat în paginile sale, începând chiar cu primele apariții, cele mai numeroase și vehemente articole cu caracter antimasonic a fost săptămânalul *Acțiunea* care a apărut în Lugoj începând cu anul 1934. Astfel, conform unuia dintre primii

semnatari ai articolelor antimasonice „masonul știe să se plieze, să se acomodeze – prin minciună, cinism și perfidie – timpului, împrejurărilor și locului unde acționează”²³, iar masoneria „a dezvoltat cea mai nefastă activitate distructivă, istoria și mai ales perioadele revoluțiilor, ne este martoră. Armele pe cari le folosește sunt minciuna, ipocrizia și asasinatul cu toată gama monstruozițiilor revoluționare”²⁴.

În acest sens, unul dintre cei mai zeloși contestatari lugojeni ai masoneriei și ai evreității a fost Corneliu Zasloț²⁵ în concepția căruia încă înainte de sfârșitul primului război mondial, lojile masonice au studiat și au propus crearea unui supra-guvern internațional având același „vis” cu evreii, visul fiind „realizarea Republicii generale europene sub numirea de Statele-Unite ale Europei, care ar urma să fie conduse în mod autocrat de fii lui Israel”. Pentru a fi mai convingător citează diverse surse privind activitatea ocultă a lojilor masonice și a idealului comun cu evreii: „La congresul Uniunii Universale a Tineretului Evreesc, din 4 august 1926, masonul Iustin Godard proclamă că jidovii sunt cel mai sigur susținător al Societății Națiunilor, care, câtuși de puțin, dar le datorează și lor existența sa.” . . . „S.N. așa cum se prezintă azi nu-i decât o creațiune masonică.” . . . „Franc-Masoneria va fi agentul de propagandă a acestei concepții de pace și de fericire universal, Societatea Națiunilor”, finalitatea demersului său fiind „exterminarea sentimentului național și a principiului suveranității statelor naționale, totul în favorul imperialismului tirano-dictatorial al iudeo-Masoneriei”²⁶. În sprijinul teoriei conform căreia masoneria reprezintă o adevărată forță a răului, autorul o face responsabilă și de izbucnirea războiului civil din Spania care în concepția lui se datorează „republicanilor masono-socialiști”²⁷, de exercitarea controlului asupra mai multor garnizoane militare spaniole, precum și a tuturor sindicatelor muncitorești²⁸, de „devastările, profanările, distrugerile și incendierile de biserici, mănăstiri, sedii episcopale, a Universității de arte frumoase din Madrid, agresiuni și chiar asasinate ascunse”²⁹.

Semnatarii articolelor, care prin conținutul lor îndemneau la agitație populară, se voiau a fi reprezentanții tuturor nemulțumiților, indiferent de statut, de la muncitori și țărani la comercianți și intelectuali pe care îi considerau potențiale victime, deși propaganda desfășurată în epocă nu găsește întotdeauna receptivitate în rândurile auditoriului, stârnind chiar interesul acestuia pentru modelele precedente de cultură.

Același Corneliu Zasloți își exprimă în mod repetat atitudinea antimasonică și antidemocratică în presa interbelică lugojeană: „În fața internaționalismului umanitarist iudeo-masonic, se ridică naționalismul totalitar creștin sau chiar păgân (Turcia)”.

Printr-o luare de poziție foarte tranșantă contestă ordinea democratică de drept, pe care o consideră de tradiție iudeo-masonică în ideea repudierii „partidelor politice sistem democratic cari divizează națiunea în tabere adverse și crearea unui *partid unic* care să se confunde cu Națiunea, cu nevoile și aspirațiunile ei”³⁰.

În paginile aceluiași ziar propune și un sistem politic salvator, în concepția lui acesta fiind național corporatismul, adevărat mit al comunității naționale ideale: „Sistemul politic-economic în care să realizează mai bine ideia de stat național totalitar, este național corporatismul. Numai național corporatismul împacă interesele patronilor cu ale muncitorilor . . . Acestea sunt ideile fundamentale pe cari *Liga Național Corporatistă* a d-lui Mihail Manoilescu, vrea să le facă cunoscute și apoi realizate”³¹.

În cadrul conferinței *Spre un nou ideal al omenirii* susținută la Oravița în sala mare a Prefecturii pe 31 octombrie 1936 la invitația Despărțământului Astreii din Caraș, Corneliu Zasloți subliniază „rolul iudaismului și francmasoneriei în mânărea lumii spre idealul numit al *stângii*, iar noul ideal spre care merge omenirea este doctrina corporatistă, care în România este susținută de prof. Mihail Manoilescu”³².

Declarându-se un puternic susținător al fascismului ca soluție a problemelor sociale și economice dar și ca rezolvare a problemei evreiești, Corneliu Zasloți prezintă o analiză din perspectivă proprie a fascismului și antifascismului, identificând totodată masonul cu primejdia bolșevică: „fascismul nu este numai un regim politic oarecare, ci fascismul este o doctrină completă în genul ei. Mai mult: este un fel unic de a vedea viața; este o concepție superioară și unitară de stat. Principiile conducătoare în *fascism* sunt: ideia națională și ideia creștină. ... *Fascism* înseamnă Națiune și Creștinism. *Antifascism* înseamnă ateism și cosmopolitism, rezumate în masonerie și comunism ... cea mai periculoasă și distructivă coaliție ocultă, a zilelor noastre. Dumnezeu și Satana. Spiritualismul creștin, creator a adevăratei culturi și civilizații, și materialismul ateu al *fericirii roșii*. Roma și Moscova; doctrina naționalistă-creștină și Marele Orient (masonic) din Paris și de aiurea ... Hristos și Iuda!”³³.

În situații de criză și tensiuni în interiorul structurilor sociale hotărâtor este instrumentul recuceririi unei identități compromise³⁴. Astfel apar miturile politice ce solidarizează societatea în fața pericolului din partea celuilalt fie el real sau imaginar: barbarul, străinul, vecinul, etc³⁵. Naționalismul exploatează abil imaginea străinului care este suspectat de rău, aducător de nenorociri, în această categorie fiind incluși toți cei care depășesc nivelul simțului comun³⁶.

Specific situațiilor de criză în lipsa unor transformări socio-mentale se dezvoltă și o literatură adecvată, o întreagă serie de opere istorice, filosofice, sociologice dar și cu caracter narativ, publicate în perioada interbelică, care critică realizările și perspectivele societății occidentale și promovează în imaginarul social ansamblurile mitologice: Conspirația, Salvatorul, Vârsta de Aur, Unitatea, etc. Cu cât insecuritatea unei colectivități este mai intensă cu atât tendința de a crede în acestea este mai mare. Forța răului, ascunsă, reală sau imaginară presupune existența unei conspirații, a unui complot, ideea fiind menită să stabilească o legătură imaginară între popor și conducători justificând astfel comportamentul ambelor părți³⁷.

Orice informație despre francmasonerie este relatată ca o știre de senzație, iar modul de prezentare este aproape apocaliptic, de cele mai multe ori acuzația principală fiind de distrugere a societății românești văzută ca societate ideală: „Organele polițienești au descoperit la Timișoara o vastă organizație masonică, unde funcționau ca membrii o sumedenie de persoane, între cari – durere – sunt și Români, dintre cei ce au avut conducere în Țara Românească. În aceste loji se punea la cale distrugerea elementelor cinstite românești. În aceste *hrube* după cum spune cotidianul *Poporul* din Timișoara, sub diferite numiri de loje, se pregăteau *conducătorii* nației. Aici împărțeau funcțiile, aci se designau *frații* între ei, dar numai ei, pentru diferite demnități, aici se punea la cale conștient de către cei puțini și inconștient de către cei mulți și proști distrugerea neamului și a țării prin ideile pe cari le cultivau și le răspândeau”³⁸.

Prin discursul său naționalist și xenofob de o mare încărcătură emoțională Victor Ungur face o asociere între francmasonerie și comunism: „Francmasoneria și Comunismul au același focar de alimentație: reaua aplicare a învățăturilor evanghelice.” . . . „Eu din punct de vedere a originii nu văd nici o deosebire între francmasonerie și comunism. Și fiindcă scopul lor este același: dominațiunea unei singure clase sociale, fără nici un statut

moral, - vom zice că francmasoneria nu e altceva de cât un comunism intelectual, iar comunismul o francmasonerie materială. Și una și alta însă, urmăresc distrugerea statului, nimicirea naționalismului și răsturnarea eticei.”³⁹... „Factorul principal dinamic și mesianic, deci revoluționar, al comunismului este iudaismul cu doctrina lui de imperialism universal, realizat prin orice mijloace, mai ales revoluția. Iudaismul dă acea unitate formidabilă frontului *stângii*; el, prin presa ce o are în mână, prin finanță unde este stăpân și prin aservirea conducătorilor de popoare neevrei cu ajutorul Francmasoneriei și diferitelor internaționale:”⁴⁰ ... „Scopul Moscovei este identic cu acela al Masoneriei și al Alianței Universale izraelite: dominația universală. Doctrina de bază îi este aceea iudeo-masonico-marxistă”⁴¹. Aceeași asociere între francmasonerie, comunism și iudaism o întâlnim și în articolele semnate de Corneliu Stegaru⁴².

Prin discursuri politice diverse dar întotdeauna adaptate situației, dând dovadă de un antisemitism obsesiv și o ură exacerbată față de masoni și încadrându-se în tipul de discurs atât de caracteristic fascismului, toate textele antimasonice sunt publicate într-o formă tendențioasă acest lucru reieșind și din faptul că se încearcă să se acrediteze ideea că francmasoneria este o sectă satanică aservită evreilor, marilor bănci și comunismului, lucru ilogic avînd în vedere diferența de concepție dintre comunism și lumea capitalului, de-a lungul timpului masoneria nesustînând niciodată o dictatură a proletariatului.

Activitatea propagandistă din presa lugojeană de după 1930 care abundă în texte ce folosesc un limbaj agresiv cu revenirea obsesivă la aceleași teze, în care agresiunea evreiască ia forme variabile din cele mai neașteptate: francmasoneria, ateismul, marxismul, bolșevismul, războiul civil din Spania, etc., are o semnificație deosebită, în această perioadă se constată o abandonare treptată a structurilor democratice, vulnerabile și fragile, în favoarea unor forme specifice de fascism, soluționarea problemei evreo-masonice fiind condiționată de noul model de societate românească.

Răzvan Pinca
Muzeul de Istorie, Etnografie și Artă Plastică Lugoj,
str. N. Bălcescu, nr. 2, jud. Timiș;
e-mail: pincarazvan@yahoo.co.uk

1. *Raportul primarului oraşului Lugoj despre starea administraţiei orăşeneşti pe timpul din 1 Ianuarie 1911, până în 31 Decembrie 1911*, Lugoj, 1912, Tipografia Adolf Auspitz, p. 52.
2. Antoniu Martin, *Aspecte ale masoneriei arădene la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX*, Ed. Mirador, Arad, 2003, p. 35-42.
3. *Ibidem*, p. 54-55.
4. *Ibidem*, p. 60-61.
5. *Ibidem*, p.49.
6. Paul Ştefănescu, *Istoria francmasoneriei române*, Ed. Miracol, Buc., 1999, p. 129-130.
7. Keith Hitchins, *România 1866-1947*, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2004, p. 375-377.
8. Mihai Bărbulescu şi colaboratorii, *Istoria României*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1999, p. 437.
9. *Raport asupra situaţiunei judeţului Severin pe anii 1925-1927*, Prefectura Judeţului Severin, Tipografia Ludovic Sziklai, Lugoj, 1927, p. 131.
10. *Ibidem*, p. 163.
11. *Dare de seamă asupra realizărilor din acest judeţ de la 15 Noembrie 1933 până la 15 Noembrie 1937*, Prefectura Judeţului Severin, Tipografia Naţională – Const. Danciu – Lugoj, Str. Şaguna, 1937, p. 95.
12. *Ibidem*, p. 99.
13. *Raport asupra activităţii Camerei de Comerţ şi de Industrie din Timişoara în anul 1935. Consideraţiuni asupra situaţiei economice generale*, în *Buletinul Camerei de Comerţ şi de Industrie din Timişoara*, 1936, an IX, nr.1, p.3, Tipografia „Victoria” Timişoara I.
14. Eugen Weber, *Dreapta românească*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1995, p. 123
15. Claudio Mutti, *Penele arhanghelului*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 1997, p. 12-14.
16. Eugen Weber, *Op. cit.*, p. 14-17.
17. *Ibidem*, p. 10.
18. Victor Neumann, *Conceptul de naţiune în România*, în *Revista 22*, Bucureşti, 21-27.02.2006, p.10.
19. Dr. Alexandru Herlea, *Românizarea vieţii economice în Ardeal*, Tipografia „Lumina”, Orăştie, 1938.
20. Claudia Ursuţiu, *Teme antisemite în discursul parlamentar interbelic (1919-1931, Adunarea Deputaţilor)*, în *Identitate şi alteritate*, 3, 2002, Ed. Presa Universitară Clujeană, p. 394.
21. *Ibidem*, p. 395-417.
22. Dr. Victor Bârlea face o prezentare a cărţii în *Acţiunea*, an I, nr. 26, 28.10.1934, p. 3.
23. C. Mureş, *Ce este Franc-Masoneria?*, în *Acţiunea*, an I, nr.5, 10.06.1934, p.2.
24. C. Mureş, *Francmasoneria din Elveţia în pericol*, în *Acţiunea*, an I, nr. 3, 25.05.1934, p. 3.
25. Corneliu Zasloji a fost profesor titular-provizor de religie greco-cat. la liceul „C. Brediceanu” din Lugoj începând cu anul 1935, conform *Răsunetul*, an XIV, nr. 39, 22.09.1935, p. 3.
26. Corneliu Zasloji, *Societatea Naţiunilor. Cuvintele unui creştin naţionalist, V*, în *Acţiunea*, an II, nr. 2, 6.01.1935, p. 3-4.
27. Corneliu Zasloji, *Cum s'a ajuns la războiul civil din Spania. Sinteză istorică, VII*, în *Acţiunea*, an IV, nr. 2, 10.01.1937, p. 1.

28. *Ibidem*, VI, în *Acțiunea*, an IV, nr. 1, 1.01.1937, p. 1.
29. *Ibidem*, IX, în *Acțiunea*, an IV, nr. 10, 7.03.1937, p. 1.
30. Corneliu Zasloți, *Cadrul naționalismului*, în *Acțiunea*, an III, nr. 35, 6.09.1936, p. 1.
31. *Ibidem*.
32. Articol nesemnlat, *Conferința d-lui profesor Corneliu Zasloți la Oravița*, în *Acțiunea*, an III, nr.44, 8.11.1936, p. 2.
33. Corneliu Zasloți, *Fascism și antifascism*, în *Acțiunea*, nr. 40, an II, 29.09.1935, p. 1.
34. Simona Nicoară, Toader Nicoară, *Mentalități colective și imaginar social*, Ed. Presa Universitară Clujeană/Mesagerul, Cluj-Napoca, 1996, p.174-175.
35. *Ibidem*, p. 177.
36. *Ibidem*, p. 199.
37. *Ibidem*, p. 179-180.
38. *Lojile masonice*, articol nesemnlat, în *Răsunetul*, an XX, nr. 3, 19.01.1941, p. 2.
39. Victor Ungur, *Între Francmasonerie și Comunism*, III, în *Acțiunea*, an III, nr. 43, 1.11.1936, p. 2.
40. Corneliu Zasloți, *Cele două fronturi mondiale. Comunism – Naționalism*, în *Acțiunea*, an III, nr. 43, 1.11.1936, p. 1.
41. Idem, *Pace sau revoluție*, în *Acțiunea*, an II, nr.34, 18.08.1935, p. 1.
42. Corneliu Stegaru, *Revoluția ideologică*, în *Acțiunea*, an V, nr.2, 9.01.1938, p. 1.

ANTI-MASON VIEWS IN THE PRESS FROM LUGOJ IN THE INTER-WORLD WAR PERIOD

Summary

During the inter-world war period, in Romania, an extremist right-wing ideology develops which, through the propagandistic press and using an aggressive tone, proliferates a powerful anti-Mason and anti-Semite current.

Both Jews and Masons are repeatedly accused of evil conspiracies, destructions and assassinations; the idea that Freemasonry promotes atheism, Marxism and bolshevism is being accredited.

Of a powerful popular and ethnic orientation, the extreme right wing tries to legitimate hate and violence by supporting the superiority of some and the inferiority of others, wishing to return to the traditions of a society and times from the past.